

16.3x18.58	1	עמוד 25	כותרת - ישראל היום!	20/01/2020	71669774-7
בועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330					

בועז סנג'רו

צדק מאוחר למשפחות ילדי תימן

למחנה העולים או סמוך לאחר הלידה, וריכוזם בבתי התינוקות שבמחנות העולים בתואנה שכך ניתן יהיה לשמור טוב יותר על בריאותם. בשלב השני העברתם החפוזה מבתי התינוקות שבמחנות העולים לבתי החולים שבערים מרוחקות, בדרך כלל במשלוחים קבוצתיים באישון לילה, ללא הצדקה רפואית ומבלי לידע את המשפחות. במקרים רבים בישרו להורים לאחר זמן קצר שילדיהם נפטרו, אך מנעו מהם לראות גופה, להשתתף בלוויה או לראות קבר. בשלב השלישי ההכרזה החפוזה על הילדים "מנותק-קשר" והעברתם למעונות ילדים שזהותם הועלמה מידיעת ההורים ושי מהם כנראה נמסרו לאימוץ בארץ ובהו"ל.

מכאן להתפתחות האחרונה: בפסק דין של בית המשפט העליון מ-24.12.19 מדת התקבל ערעורם של 27 הורים ואחים על החלטה קודמת של בית משפט מחוזי, שמנעה מהם לנהל במשותף את תביעתם כנגד מדינת ישראל והסוכנות היהודית ("המשיבות"): "אחד עשר האירועים המתוארים בכתב התביעה מגוללים מסכת אחת (ולמעשה רק את חלקה הקטן) של פרשה קשה וכואבת בתולדות מדינת ישראל: פרשת היעלמותם של ילדים מבין עולי תימן... מבלי להביע עמדה באשר לסיכויי התביעה... הדי שעיין בכתב התביעה לבדו מעלה כי מעשיהם ומחלליהם הנטענים של פקידי המשיבות; המידע שעל פי הנטען נמסר להורי הילדים שנעלי מו במפתיע; ובעיקר - היעלמותם המוחלטת של הילדים מבלי להתיר כל עקבות, מעוררים כולם לכאורה חשדות מטרידים באשר לדפוס פעולה אחד מצד המשיבות... יירדש בית המשפט לדון... במעורבות פקידי המשיבות ביצירת התנאים שהביאו להיעלמות הילדים וליצירת הנתק בינם לבין הוריהם".

לכסוף, נוכח העובדה שהורי הילדים הם כבני 80-90, קובע בית המשפט: "מן הראוי לזרז את ההליכים המקדמיים בתיק כך שהוריהם הבאים בימים של הילדים 'העלומים' יקדימו לעלות על דוכן העדים וימסרו את גרסתם לאירועים ברעה צלולה. לעי דריות אלו יש כמובן ערך ראייתי מן המעלה הראשונה, אך לא פחות מכך, נודעת להן חשיבות רבה הן מן ההיבט הציבורי והן מן ההיבט התיעודי וההיסטורי".

החלטת בית המשפט העליון סוללת את הדרך לעשיית צדק - חלקית מאוד ומאוחרת מאוד - עם הורים אחדים שנותרו בחיים. בהחלט הגיע הזמן.

רק ב-2001 פורסם דו"ח ועדת חקירה ממלכתית באשר לפרשת היעלמותם של ילדי העולים מתימן בשנותיה הראשונות של המדינה. לפי הדו"ח, מספר הילדים שנעלמו בשנים 1948-1954 נע בין 1,500 ל-5,000. מספר הילדים שתלונות באשר אליהם הוגשו לשלוש הוועדות שעסקו בנושא הוא 1,053. בקרב העולים מתימן, מכל שמונה פעוטות נעלם אחד לפחות. אם מביאים בחשבון תלונות של הורים נוספים שלא נתנו אמוץ בוועדה, מדובר באחד מכל חמישה. זוהי תופעה מצמררת שמחייבת חקירה יסודית. אלא שוועדת החקירה לא ממש חקרה. המסקנה המרכזית שאליה הגיעה בנייתו הדו"ח ככלי הניתוח המקובלים של טקסט משפטי, היא שעבודת הוועדה לקתה בהיעדר כל חשד. הוועדה לא באה לחקור, אלא באה להסביר ולהרגיע. לכן הסתפקה בצוות חקירה מצומצם של חוקר או שניים, שנברו בתיעוד הרשמי שבארכיונים וקיבלו אותו חרף הסתירות הפנימיות שבו, כדי לקבוע שרובם המכריע של הילדים נפטרו כבר אז. אך אפילו באשר ל-69 שנותרו "עלומים" לא מצאה הוועדה אחראים מלבד גורמים מופשטים והסברים מקוממים כמו "היעלמות להורים" (אלא למי?), "אי-קביעת נהלים לשמירה על קשר", "היעדר מוסד מרכזי לדיווח" ו"מסירה מזדמנת לאימוץ", משל דובר בגוריי חתולים עזובים. בזמנו ביקרתי את הדו"ח במאמרי המפורט "באין חשד - אין חקירה אמיתית", שפורסם ב"תיאוריה וביקורת".

בית המשפט העליון סלל לאחרונה את הדרך לעשיית צדק - חלקי ומאוחר - עם עולי תימן שילדיהם נעלמו, ואף הורה לזרז הליכים מפאת גילם של ההורים שנותרו בחיים

לאחרונה חלו שתי התפתחויות משמעותיות. האחת - פורסמו שני הספרים המחקריים הראשונים בנושא: אסופת המאמרים "ילדים של הלב" בעריכת פרופ' טובה גמליאל וד"ר נתן שיפריס; והספר "ילדי הלך לאן?", שבו פורסם ד"ר שיפריס את המחקר המקיף ביותר בנושא. את שלא עשתה ועדת החקירה עשה עתה שיפריס. למרבה הצער, הוא משכנע בכך שכנראה המהלך השיטתי התלת-שלבי היה מכוון: בשלב הראשון הוצאת הילדים מהמשפחות, לעיתים אפילו בכוח פיזי, בדרך כלל סמוך לאחר ההגעה

פרופ' סנג'רו מלמד במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ובמכללה האקדמית ספיר ומייסד האתר "ביקורת מערכת המשפט הפלילי"